

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

Ook voor mij!

Die mij heeft liefgehad en Zichzelf voor mij overgegeven heeft.

Galaten 2:20b

In de lijdensweken, die nu weer bijna achter ons liggen, zijn we vanuit Gods Woord doorlopend bepaald bij het kruislijden van de Man van smarten. Het was de doorlopende prediking van dat wondere evangelie: Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

In de woorden boven deze meditatie wordt ditzelfde heel persoonlijk gezegd door de apostel Paulus, terwijl er een huiver van verwondering door zijn tere ziel gaat: Die *mij* heeft liefgehad en Zichzelf voor *mij* heeft overgegeven.

Kunnen *wij* dit nu ook met de apostel belijden? We gevoelen toch, dat het daarop voor ons allen aankomt. Op dat persoonlijke *mij*, ook voor *mij*!

Het tekstverband leert ons, dat wie dit belijdt, aan het einde is gekomen van alle eigen werk en deugd en vroomheid. Met al mijn deugd, bij al mijn werken, vind ik geen troost, die mij kan sterken.

O ja, Paulus heeft het wel geprobeerd, met de uiterste inspanning van al zijn krachten, om door de werken der wet gerechtvaardigd te worden. Hij zat, bij wijze van spreken, op de school van Mozes vrijwel in de hoogste klas. Maar Godzelf heeft hem er afgebracht. Godzelf heeft hem leren inzien, op de school van de Heilige Geest, dat hij nooit de wet volmaakt zou kunnen volbrengen, om in die weg door God gerechtvaardigd te worden. Integendeel! Vanwege zijn verdorven bestaan prikkelde de wet hem juist tot

zonde, en deed hem steeds dieper schuldig worden en onder het oordeel wegzinken. Maar zo is de apostel door de wet aan de wet gestorven. Hij leerde het volkomen opgeven, om op grond van onderhouding van de wet gerechtigheid te zoeken, waarmee hij voor God zou kunnen bestaan. En zo werd de wet voor Paulus de tuchtmeester tot Christus. Hij leerde op de school van de Heilige Geest, wat M' Cheyne dichtte:

Maar toen mij Gods Geest aan mijzelf had ontdekt,
Toen werd in mijn ziele de vreze gewekt;
Toen voelde ik, wat eisen Gods heiligheid deed;
Toen werd al mijn deugd een wegwerpelijk klee!

Toen vluchtte ik tot Jezus! Hij heeft mij gered;
Hij heeft mij verlost van het vonnis der wet;
Mijn heil en mijn vrede en mijn leven werd *Hij*!
Ik boog me, en *geloofde*, en - mijn God sprak mij vrij!

O zeker: Gods wet is goed (Rom. 7:12) en de apostel vindt haar goed (Rom. 7:16), en hij heeft een vermaak in Gods wet (Rom. 7:22), en als regel der dankbaarheid begeert hij naar de wet te leven, maar hij heeft het afgeleerd om de wet te gebruiken als een ladder om daarlangs naar de hemel op te klimmen.

Christus heeft voor hem de wet vervuld en de vloek der wet voor hem gedragen. En door het geloof mag hij daarin rusten en daaruit leven. En nu is Christus niet alleen voor hem gekruisigd, maar hij, Paulus, is met Christus

gekruisigd, zo zegt hij aan het begin van onze tekst. Hij wil daarmee zeggen, dat de kruisiging van Christus ook in hem heeft doorgewerkt om zijn zondig bestaan te doden. En zo geniet hij nu ook de vruchten van Christus kruisdood.

Nu kan de wet hem niet meer verdorven, omdat Christus zijn oordeel droeg.

Hij behoeft uit de wet niet meer zijn gerechtigheid te zoeken, want Christus heeft de wet voor hem volbracht.

Nu prikkelt de wet hem niet meer tot zonde, want door zijn mede-kruisiging met Christus is de zondelust en de zondekracht bij hem in beginsel gebroken en gedood.

Nu heeft hij de wet lief om door Christus kracht naar de wet tot Gods eer te leven.

De apostel drukt het zo uit: Ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij!

Het is Christus, die Zijn leven als het ware in hem overstort, Die Hem helemaal beheerst, buiten Wie hij niets meer begeert te kennen of te hebben. Christus is het middelpunt van zijn leven, om Wie het alles bij hem gaat, en Die nu zijn gehele leven, inwendig en uitwendig, bepaalt.

En hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof in de Zoon van God, zo vervolgt de apostel in onze tekst. De Zoon van God, "Die mij heeft liefgehad en Zichzelf voor mij heeft overgegeven!"

Mijn heil en mijn vrede en mijn leven werd Hij, Christus!

De Zoon van God, Die mij heeft liefgehad en Zichzelf voor mij heeft overgegeven! Is het een wonder, dat Paulus schreef: ik heb niet anders onder u geweten, dan Jezus Christus, en Dien gekruisigd? En dat hij alle dingen schade en drek heeft leren achten om de uitnemendheid van de kennis van Christus?

Lezers, we hebben de Heere Jezus weer gevolgd op Zijn lijdensweg over

deze aarde. Een lijdensweg, die uitmondde in de vervloekte kruisdood. Welnu, kregen we de Borg in Zijn vernedering al onmisbaar nodig? En hartelijk lief boven alles? Aan Hem zullen we straks geoordeeld worden! En wie de Heere Jezus Christus niet liefheeft, die zij een vervloeking. Maranatha! En daarom: kust toch de Zoon, opdat ge niet omkomt voor eeuwig.

Maar ook:

Welzalig zij, die naar Zijn reine leer,

In Hem hun heil, hun hoogst geluk beschouwen;

Die Sions Vorst erkennen voor hun Heer',

Welzalig zij, die vast op Hem betrouwen.

Ds. M. Vlietstra.

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk.
Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter, Ds. A. van Heteren en Ds. D. Slagboom.

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Copie voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar: Ds. A. van Heteren, Voordijk 247, 2992 AL Barendrecht, telefoon 0180-613069.

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 0172-474202, postrek. 70.43.50 t.n.v. de administrateur van "Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar.
Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.

Advertenties f 0,60 per mm met een kolombreedte van 6 cm.
Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van iedereen die niet op de gebruikelijke manier kan lezen uitgegeven op geluidscassette en/of in braille, groot-letter of via de Electronische Postbus. Informatie en opgave: CBB, Christelijk Bibliotheek voor Blinden en Slechtienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

Van de administratie

We zijn dankbaar voor de in de afgelopen periode ontvangen giften, nl. f 45,- voor de school in Dundas en f 1.263,23 voor ons blad. De betalingen van het abonnementsgeld beginnen te verminderen. Dat is erg jammer, want er moeten nog enkele honderden abonnees betalen. We hopen dat in de komende weken deze abonnees hun acceptgirokaart nemen of uw eigen overschrijvingskaart, deze invullen (ab.geld + gift) en zo spoedig mogelijk opsturen. Mogen we er op rekenen? Tenslotte dank voor de opgaven van 4 nieuwe abonnees.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn. Telefoon: 0172-474202. Postbank: 704350.

Van de redactie

Inhoud

Ds. D. Slagboom schrijft in dit nummer verder over het lied van Debora. U treft het vierde artikel aan van wijlen Ds. W.F. Laman. Zelf schrijven we opnieuw over kinderen met een verstandelijke handicap. Er wordt een begin gemaakt met een serie artikelen over de zekerheid van het geloof bij de Erskines geschreven door Ds. H. Polinder van Genemuiden.

Ontmoetingsdag Bewaar het Pand

We vestigen nog eens uw aandacht op de datum en de sprekers: D.V. zaterdag 13 april Sliedrecht-Bethel.

's Morgens half elf:

Opening: Ds. L.W. van der Meij

Spreker: Ds. G.R. Proces uit Hamilton

's Middags twee uur:

Opening: Ds. R. Kok

Spreker: Ds. P. Den Butter

Sluiting: Ds. M.C. Tanis

We hopen dat er velen zullen komen uit alle delen van het land.

Naast het Woord dat mag klinken is er ook altijd ruimschoots gelegenheid

voor ontmoeting en gesprek met elkaar tussen de middag. De Heere geve ons een gezegende dag.

Stichting Schuilplaats

Dit is een interkerkelijke stichting die probeert op Bijbels gefundeerde wijze hulp te bieden. Deze stichting verzocht ons door te geven in ons blad dat er een gespreksgroep van familielieden van homofielen is opgericht die met deze problematiek te maken hebben gekregen. Wie in het westen van het land woont en aan deze gespreksgroep wil deelnemen wordt verzocht contact op te nemen met: Stichting Schuilplaats, postbus 7, 3900 AA in Veenendaal, tel. 038-526123. Telefonisch spreekuur iedere werkdag van 8.30-10.00 uur.

Schiedam

D.V. woensdag 24 april 1996 bevestigings- en intrededienst van Ds. A.G. Boogaard. In de bevestigingsdienst zal Ds. W. Van Sorge voorgaan, waarna de bevestiging zal plaatsvinden door Ds. J.P. Boiten. Vervolgens zal Ds. A.G. Boogaard zijn intrede doen. De dienst wordt gehouden in het eigen kerkgebouw (Hoeksteenerkerk), Warande 185, Hoek Burgemeester Knappertlaan en vangt aan om 19.30 uur.

Goede Vrijdag en Pasen

In de gang van het kerkelijke jaar zal het weer Goede Vrijdag en Pasen worden. De Heere schenke gezegende diensten op deze dagen. Hij geve voor het eerst of almeer oor voor het rijke Evangelie voor arme zondaren dat bijzonder op deze dagen gepredikt dient te worden. De opgestane Levensvorst is nu gezeten aan de Rechterhand des Vaders en zet Zijn Kerkvergaderend werk voort totdat de laatste zal zijn toegebracht. De Heere werke het wonder van de waarachtige bekering en versterke, houde in stand en wijze terecht allen in wier hart en leven Hij een goed werk is begonnen.

AvH.

Practica (4)

Alvorens ik verder ga met over het gebed te handelen, wil ik eerst beantwoorden verschillende vragen, die mij over het spreken met de Heere bereiken.

Een der scribenten zit met moeilijkheden over het gebed, in verband met Jacobus 4 en wel om te beginnen met:

"....doch gij hebt niet, omdat gij niet bidt." Kun je alleen hebben ontvangen als je bidt?

Om 't spraakgebruik van Jacobus goed te verstaan, dienen wij te bedenken, dat deze dienstknecht des Heeren zeer sterk de nadruk legt op de praktijk der godzaligheid. Of wilt ge, op het leven

der ziel met de Heere.

Jacobus is er vijand van om de dienst des Heeren te beperken tot een dag in de week. Die alleen Zondags een Christen is, is geen Christen. Het natuurlijke leven kan toch niet toe met een prima maaltijd in de week en verder niets? Zo ook het geestelijk leven niet.

Christen zijn betekent zeven dagen in de week dagen van 24 uur, alles met de Heere te overleggen en te bespreken.

Jacobus levenslied was: "opent uwen mond...!" De vertaling van dit woord laat toe te spreken van wagenwijd. Dat wordt de behoefte en is de begeerte van elk herboren hart.

"Doch gij hebt niet..." betreft dit alleen het leven des geestes, het leven der ziel? Wel neen! Dit woord omvat het gehele leven. Lichaam en ziel: "Al wat u ontbreekt", niets uitgesloten.

Vindt u dit vreemd?

Weet u dan niet het eigenschappelijke van het liefdeleven?

Is er van dit leven iets te klein om met elkaar te bespreken.

Immers neen!

Zo wil het hart, waarin de liefde Gods uitgestort is, niets voor de Heere verstoppen, Hem nergens buiten houden. Alles wordt met Hem overlegd en de meditator eindigt zijn gesprek met de Heere: "wanneer dit niet naar Uw wil is, Heere, onthoudt mij mijn begeerte." "Uw wil is mij lief bovenal!"

Jacobus zegt negatief, wat positief betekent: al wat ik heb, heb ik also in de omgangsbeoefening met de Heere verkregen.

Dat sluit uit dat Jacobus' bidden de grond zou zijn voor het ontvangen.

Neen, nooit om, wel op uw noodgeschrei deed Ik grote wonderen.

Als het bovenstaande duidelijk is, zullen wij ook met het volgend woord van Jacobus niet veel moeite hebben.

"Gij bidt en gij ontvangt niet, omdat gij kwalijk bidt, opdat gij het in uw wellusten doorbrengen zoudt."

Dit woord is menigmaal verkeerd toegepast. Als zou hieronder alleen begrepen zijn, de gebeden van de onherboren bidders. Niets is minder waar dan dat.

Ook des Heeren kind bidt menigmaal "Kwalijk."

Het woord wellusten kan ons in deze helpen. Hiermede wordt niet alleen bedoeld zingenot in verband met het sexuele leven, doch alle begeerten, waarbij de mens zelf in het middelpunt staat.

Bij Adam was God het doel van zijn leven.

In de wedergeboorte wordt dit aanvankelijk hersteld.

Helaas in de wedergeborene is dit altijd niet functionerend. En wanneer in ons bidden en begeren God niet uitgangsmiddel- en doelpunt is, zijn wij het zelf.

Gesteld eens dat God het begeerde gaf, wat dan? Dan gaat de ziel ermee van God af. Dan zou het ontvangene geen voordeel maar nadeel zijn. Dat lezen wij in Israël historie: "God gaf hun begeerte, maar zond aan hun ziel een magerheid."

Neerbuigend goed is de Heere, om al onze beden niet te verhoren.

Hij heeft meer ons geestelijk welzijn op het oog, dan wij Zijn eer.

In dit verband ligt ook de vraag van een andere schrijver.

Deze deelt mee, door genade een plaats in de oefenschool des gebeds gekregen te hebben. Aangegrepen door het woord der Schrift om roeping en verkiezing vast te maken, is zijn bede evenals Job te mogen weten dat de Heere Jezus zijn Borg en Goël is. Toen ik dit las dacht ik aan een vriend van mij, nu al jaren in de gelukzaligheid.

Zeer krachtig had de Heere hem als

een lichtzinnige matroos in het hart gegrepen. Wanneer hij bij Gods volk op bezoek was geweest en hoorde spreken over de zekerheid der zaligheid omdat zij mochten weten Wie zij geloofden, kon hij menigmaal de slaap niet vatten, zijn verzoek was, of de Heere hem dat ook wilde schenken.

Op zekere keer was het of hem gevraagd werd: maar waarom begeert je dit?

Eerlijk gemaakt antwoordde hij: Heere U kunt mij mijn bede niet geven, want ik zou een marktkraam timmeren en alle markten van Nederland afreizen, om eens te laten horen en zien wat een bekeerd mens ik ben!

Op dat ogenblik was een onthoudend God hem liever dan een schenkend God.

En toch heeft hij zijn begeerte gekregen.

Weet gij wanneer? Enkele dagen voor hij stierf. Toen kon hij geen marktkraam meer timmeren.

Zo zorgt God voor Zijn eer in het leven der Zijnen.

Daar is meer, doch daarover de volgende maal.

Wijlen Ds. W.F. Laman.

Het lied van Debora (2)

De Heere geloofd om Zijn werk

"Looft de Heere, van het wreken der wraken in Israël, van dat het volk zich gewillig heeft aangeboden. Hoort, gij koningen, neemt ter ore, gij vorsten! Ik, de Heere zal ik zingen, ik zal de Heere, de God Israëls, psalmzingen" (Richteren 5:2 en 3).

De eerste keer hebben we gelet op het opschrift boven het lied van Debora. Daarbij is de nadruk gelegd op de diepste betekenis ervan als profetisch Schriftgedeelte. 't Gaat om de boodschap, die vanuit de situatie van toen tot ons in deze tijd doorklinkt. Het is de boodschap van de strijd en overwinning, die God geeft, maar die er niet anders zijn dan langs de weg van de waarachtige bekering tot God. Nu kunnen we wel zeggen: dat komt gelijk al uit aan het begin van het eigenlijke lied!

Het is misschien goed om eerst te zien, hoe dit lied verdeeld kan worden. Uiteraard is dat niet eenvoudig. We hebben met een dichterlijke uiting te doen. Door de Heilige Geest zingt Debora met bezieling en gloed van de daden des Heeren. Dat laat zich niet precies in een schema samenvatten. Er

zijn ook mede daardoor elementen, die meer dan één maal bezongen worden. We volstaan dan ook met de eenvoudige indeling, die bij het nauwkeurig lezen zich als vanzelf opdringt. Eerst de inleiding in de verzen, die hier boven worden vermeld, 2 en 3. Aan het eind de toepassing, in vloek en zegen vanaf vers 22 tot 31. Daartussenin de strijd en overwinning, de eigenlijke kern van dit lied.

Een goede inleiding tot het bespreken van een bepaalde zaak heeft ten doel om die zaak gelijk al in het kort voor ogen te stellen. Dat gebeurt hier. Hier krijgt de Heere de eerste plaats, Zijn Naam staat bovenaan. "Looft de Heere...". Eigenlijk staat het in de oorspronkelijke taal achteraan. "...Van het wreken der wraken in Israël, van dat het volk zich gewillig heeft aangeboden...lóóft de Heere". Zo krijgt het nog meer de volle klemtoon. De Heere wordt verheerlijkt in Zijn eigen werk. Hem alleen komt de lof toe over wat Hij bewerkt heeft. Het is de diepe grondtoon, die door heel dit lied heen-zingt.

Het wreken der wraak

Het eerste hier genoemd als oorzaak om de Heere groot te maken is, dat er wraak verschaft is voor de Heere en voor Zijn volk. Het gaat dus om de wraak, die uitgekomen is in de strijd tegen de vijanden en de overwinning op hen. Ongetwijfeld is dat een element dat in het lied van Debora op een aparte manier spreekt. We behoeven alleen maar aan hun eind te denken: "alzo moeten omkomen al Uw vijanden, o Heere". De vijanden hebben het volk ontzettend veel kwaad aangedaan in de verdrukking. Vooral is de Naam des Heeren onteerd en gelasterd door al hun doen. Ondanks de schuld van het volk, waardoor het naar recht overgeven was aan de vijanden, was de Heere Dezelfde gebleven in Zijn Verbond. Het raakt niet allereerst het volk maar de Heere. En nu had de Heere in de strijd en overwinning het opgenomen voor Zijn Naam en tegelijk voor dat volk, waaraan Hij Zijn Naam verbonden had. Het gaat niet om de wraak als een persoonlijke genoegdoening, maar dat de Heere Zijn eer zou krijgen.

Sommigen geven van dit eerste gedeelte van vers 2 een andere vertaling dan de Statenvertaling. Zo kunnen we lezen in de vertaling van Luther: Looft de Heere, dat Israël weer vrij geworden is... In de Deux-aesbijbel, die lange tijd in ons land vóór de Statenvertaling gezaghebbend was, wordt de vertaling van Luther gevolgd, hoewel in de kantekening de tekst wordt weergegeven, zoals wij die hier gebruiken. Zo kan dus ook dit eerste gedeelte verbonden worden met het tweede en zou het dus daar óók gaan om het volk dat door de Heere ten strijde toegerust is. Overigens doet het niets af aan de gedachte, dat het weer opnieuw ging om de naam des Heeren. In de verdrukking durfde het volk daar niet voor uit te komen, maar de Heere had voor ontwakking gezorgd om maar niet van eigen ellende alleen bevrijd te worden. Het hield meer in: het herstel van Gods eer en Naam!

Vrijwillig aangeboden

Er is wat gebeurd onder het volk van Israël voordat de strijd werkelijkheid werd. Er is een volk geboren dat zich om de eer des Heeren aangeboden heeft tot de strijd. Hier wordt het woord gebruikt dat daarbij hoort: vrijwillig. Debora heeft het oog op de kern van het volk. Later gaat zij de stammen na en spreekt van hen, die geen lust hadden om mee te strijden.

Dan laat zij haar ogen gaan over het volk en maakt onderscheid. Maar hier krijgt de gewilligheid de volle aandacht. Dat is het behéersende, het eigenlijke. Niet anders dan vrucht van Gods genadewerk!

De strijders, die er zijn gekomen, zijn geen huursoldaten. Zulke soldaten moesten vaak in een tijd van nood gedwongen worden tot de strijd. Met de geweren achter hen werden ze tot de strijd gedreven. De strijd had hun hart niet.

Hier wordt de Heere geloofd. En dat niet voor niets. Het volk, dat zich vrijwillig aangeboden heeft was het van zichzelf niet. Integendeel. Er was een ontzettende verslapping over het volk gekomen. Naar Gods Woord werd nauwelijks gehoord. De dienst des Heeren werd haast niet waargenomen. Zijn inzettingen hadden nauwelijks een plaats in hun samenleving. Zo gaat het immers, als de zonden voortgaan en worden gedoogd! Dan komt er een algemene ingezonkenheid. Zelfs bij hen die het wél zoeken, komt er verachtering. De strijd verflauwt. Er komt geen breken met de zonde.

En dan: hoe was dat volk onder de verdrukking van de vijanden? Het leek alles hopeloos te zijn en zonder enige toekomst. Hoe machtig was de vijand niet. Het leger van de vijand wist te imponeren. De wapenen waren immers aan de kant van Jabin en Sisera. Je moet maar zien op ijzeren strijdwapens. Daar kan je met je blote handen niet tegen aan. Zo leek een strijd tegen zulke machtige vijanden niet anders dan dwaasheid. Dat kon je vooraf al weten. Dan is dit zeker geen vrucht van eigen akker, als ze zich vrijwillig aanbieden tot de strijd.

De Heere Zélf heeft hen daartoe bearbeid. De Geest des Heeren heeft het gedaan. Die Geest bracht tot de erkenning van eigen schuld. Die Geest bracht tot het roepen om de Heere en het pleiten op Zijn genade. Die Geest dreef uit om te pleiten op Zijn onveranderlijke beloften. Die Geest gaf moed en kracht en bracht hen tot het leger om de strijd te strijden.

Debora was het middel geweest. Haar roepstem tot de strijd vertolkte de roeping des Heeren Zelf. Het Woord had post gevat in de harten. Zij waren overgebogen door de kracht van Woord en Geest. Waar komt al die kracht vandaan? Bij Barak, dat hij zich niet in zwakheid neerlegde bij de droevige situatie? Bij zovelen in Israël die kwamen tot de strijd en die afdaalden tot het geweldige leger van Sisera?

Uiteindelijk alleen uit de Heere Jezus Christus! God gedacht aan Israël om Zijn onveranderlijk Verbond. We kunnen ook zeggen om Hem in wie dat Verbond alleen vastligt. Het is door de opstandingskracht van Hem dat er herleving komt onder Israël en nieuwe moed om te strijden.

De Heere Jezus Christus heeft de grote strijd gestreden. Hij heeft de vijanden verslagen op de kruisheuvel Golgotha. Hij heeft de grootste vijand teniet gedaan door Zijn borgtochtelijk lijden en sterven. Zó heeft Hij alle vijanden de macht ontnomen. Op Hem mocht Debora in wezen zien toen zij het aan Barak verkondigde: "dit is de dag op welke de Heere Sisera in uwe hand gegeven heeft: is de Heere niet voor uw aangezicht uitgetogen?" Door dat geloof mogen al degenen die de strijd hebben leren strijden tegen de vijanden optrekken. Dan is er de hartelijke keus om ter wille van Gods Naam en uit kracht van Christus opstanding die strijd te strijden. In zichzelf moedeloos en krachteloos. Het kan in deze tijd zo overvallen. De middelen aan de kant van de vijanden lijken wel onuitputtelijk terwijl de strijdende kerk vaak meer op een vechtende kerk lijkt.. Wat is er te verwachten? Maar die de strijd gestreden heeft voor Zijn Kerk roept en de Heilige Geest werkt het levend geloof om gewillig te zijn in de dag van Zijn heirkraft.

Tot koningen en vorsten

Debora roept tot koningen en vorsten, dat zij zullen horen. "Hoor gij, koningen, en neemt ter ore, gij vorsten..". Zij moeten horen van het grote werk, dat God gedaan heeft: een machteloos volk dat tot de strijd bereid werd en dat zo overwinnen mocht. Die wending is toch alleen te danken aan de grootheid van de God van Israël, aan Zijn ontfermende genade.

De één denkt hierbij aan de vorsten en koningen in Israël. Zij moeten het weten dat dit niet voortgekomen is uit iets van het volk zelf, maar alleen van de enige God. Men wil dit zelfs wel laten wijzen op de ambtsdragers in Israël. Zij zouden daardoor beschaamd worden in hun ontrouw.

De ander denkt aan de vorsten en koningen rondom Israël, eigenlijk van heel de wereld. Juist door wat God gewerkt had was het uitgekomen, dat Hij de enige God van de gehele aarde is. Hij is het waard erkend te worden door ieder. Zo spreken toch ook de Psalmen. In een tijd van verval wordt die boodschap weinig gehoord. Dan

wordt de Naam des Heeren oneer aangedaan door het volk der belofte. Maar zodra dat volk door Gods genade weer openbaar komt als het volk van God dan gaat er opnieuw kracht vanuit. Om die God ook aan te prijzen en tot Zijn dienst te roepen.

Zou het zó niet zijn, dat Debora hier denkt aan de vorsten en koningen, wáár dan ook? Dat is geen geforceerde gedachte. Moet het al tot anderen geen indruk gemaakt hebben, dat een verdrukt en uitzichtloos volk de strijd opnam tegen zo'n overmachtige vijand? Hier ligt het geheim van het krachtige werk van Gods Geest in het hart van Debora. Zij kent zelf de drang door het nieuwe leven uit God, vrucht van het opstandingsleven van Christus, die tot ieder het wil laten horen, Wie de God van Israël in Zijn grootheid is.

We kunnen zeggen, vandaag in de Nieuw-Testamentische bedeling: dan brandt het hart om het ieder te laten horen, Wie die God is, Die - in Christus - verloren en in zichzelf behoudt. Dan kan het niet anders dan dat de boodschap uitgaat tot ieder, die het maar horen wil.

Geen grootspraak

Misschien komt het ons als grootspraak voor dat Debora zegt: Ik, de Heere zal ik zingen, ik zal de Heere, de God Israëls, psalmzingen. Twee maal ik, is dát niet verdacht? Zou ze soms willen zeggen: zóver heb ik het toch maar als vrouw gebracht. Laat niemand het denken. Ze wil er wel mee zeggen dat zij het eenvoudig niet na laten kan. Ze begeert ondertussen - het blijkt - dat ieder met haar mee mag zingen. Zo diep is het wonder van Gods werk in haar hart gedaald, dat ze niets anders begeert dan de God van Israël psalm te zingen. Werd het ooit voor ons zo? Of hebben we genoeg aan een beschouwend praten over de waarheid? Ook in deze dagen dat we de opstanding van Christus gedenken? Dit zingen is de vrucht van de persoonlijke kennis van de levende Heere Jezus. Van het wonder dat Hij opstaan is ten leven voor dode zondaren in zichzelf. Die het bevindt, zal hart en mond geopend krijgen om van dat wonder te zingen: "Hij heeft een nieuw lied in mijn mond gegeven".

D. Slagboom.

Een christelijk leefklimaat

Ouders zullen graag zien dat hun kind wanneer het uit huis wordt geplaatst terecht komt in een omgeving waar bijbelse normen richtsnoer zijn. Zij zullen zoeken naar een plaats waar dit zoveel mogelijk wordt nagestreefd. Dit kan betekenen dat deze plaats op een behoorlijke afstand van de eigen woonplaats is gelegen. Ook in dit opzicht vragen principes offers. Ziende op de eeuwige belangen is dit niet overdreven. Al zullen er zijn in de omgeving die het niet kunnen begrijpen dat niet voor het dichtstbijzijnde huis wordt gekozen, er zullen er ook zijn die daar wel begrip voor hebben. Bovendien dient gedacht te worden aan het jawoord dat bij de doop werd uitgesproken. Dat ja-woord kan offers vragen ook in bovengenoemde zin. Waar geen christelijk leefklimaat is wordt anders gedacht over onderwerpen als sexualiteit, zondagsrust en vrijetijdsbesteding. Waar Gods Woord norm is zal op een bijbelse wijze over deze zaken gedacht en gesproken worden. Gods Woord is ook van groot belang als het gaat om de waarde van het leven van mensen met een handicap. Op zichzelf genomen is het uiteraard gemakkelijk wanneer een kind in de directe omgeving van de ouders geplaatst kan worden. Maar als het niet kan, moet het zwaarste wegen wat het zwaarste is. Al is het bezoeken dan moeilijker en minder vaak, ook dat is dan een offer wat onzes inziens gebracht dient te worden. Hiermee willen we evenwel niet stellen dat er geen uitzonderingssituaties zouden kunnen zijn.

Contact

Juist omdat de ouders hun verantwoordelijkheid niet kwijtraken als een kind uit huis geplaatst wordt, dient er contact onderhouden te worden met de groepsleiding. Een goed contact en wederzijds vertrouwen is heel belangrijk. Zouden er conflicten rijzen of meningsverschillen ontstaan tussen ouders en groepsleiding, dan is er tenminste een basis om hierover te spreken en zo mogelijk tot overeenstemming te komen. Indien het niet mogelijk bleek het kind te plaatsen in een huis waar de sfeer bepaald wordt door Gods Woord dient duidelijk en beslist doorgesproken te worden over sexualiteit, de zondag en het doorbrengen van de vrije tijd. Contact dient onderhouden te worden met de gehandicapte zelf. Geregeld bezoeken en geregeld mee naar huis nemen als dat tenminste

Ons kind heeft een verstandelijke handicap (5)

Uithuisplaatsing

Soms blijkt het niet mogelijk of niet langer mogelijk een gehandicapt kind thuis te houden en er thuis voor te zorgen. Dat is een heel ingrijpende zaak. Er zijn geen algemene regels voor te geven. Het ene gezin heeft meer draagkracht dan het andere gezin wat veelal samenhangt met het feit of er verder nog kinderen zijn of soms zelfs een heel aantal kinderen is. Enkele dingen willen we toch aanstippen. Het kan al op jonge leeftijd voorkomen dat de verzorging thuis te zwaar blijkt te zijn.

Het gebeurt ook dat de zorg op zich wel gegeven zou kunnen worden, maar dat dit teveel ten koste gaat van de andere kinderen. De andere kinderen kunnen dan niet voldoende tijd en aandacht krijgen. Maar zeker bij het ouder worden zal zich de vraag opdringen hoe het verder moet. Als een van de ouders ziek wordt, hoe moet er dan gezorgd worden voor het kind met een verstandelijke handicap? Het overlijden van een van de ouders

is vaak de oorzaak dat tot uithuisplaatsing moet worden overgegaan. Wellicht zijn er ook jonge ouders die er niet aan moeten denken dat hun kind uithuisgeplaatst zou moeten worden. Het kost vaak heel veel moeite en verdriet voordat het zover komt. Het is een goede zaak wanneer ouders er met elkaar over spreken. Een beslissing tot uithuisplaatsing wordt niet van de ene dag op de andere dag genomen. Daar moeten ouders ook naar toe groeien. De omstandigheden kunnen zo worden dat het beter is voor de ouders, voor de andere kinderen, en voor het gehandicapte kind zelf om uit huis geplaatst te worden. Wanneer het na kortere of langere tijd komt tot plaatsing buiten het gezin wil dat niet zeggen dat de ouderlijke verantwoordelijkheid en taak beëindigd zouden zijn. De band met het kind dient bewaard te worden. De belangen van (meerderjarige) kinderen die niet meer thuis konden zijn dienen door de ouders behartigd te worden.

mogelijk is, is een goede zaak. Het is verheugend indien broers en zussen ten deze ook hun verantwoordelijkheid verstaan en zo de last voor de ouders verlichten. Ook vanuit de kerkelijke gemeente kan er contact onderhouden worden door bijvoorbeeld eens een kaart te sturen. De praktijk leert dat het kind het veelal fijn vindt meegenomen te worden naar huis, maar ook dat het kind het fijn vindt weer terug te keren naar de plaats waar het verzorgd wordt. Ook voor de ouders is dit heel belangrijk dat zij merken dat hun kind zich thuis voelt op de plaats waar het nu het grootste deel van de tijd verblijft.

Meerderjarig

Mensen met een verstandelijke handicap worden net als andere mensen meerjarig op achttienjarige leeftijd. Voor de wet eindigt dan de ouderlijke zeggenschap. Als er niets wordt geregeld beslist iemand met een verstandelijke handicap zelf. Er zijn echter een aantal wettelijke mogelijkheden om de juridische positie van meerderjarige mensen met een verstandelijke handicap te regelen. Die maatregelen zijn bedoeld om hen te beschermen. Het is mogelijk onder curatele gesteld te worden. De rechtbank benoemt dan een curator aan wie de zorg en de verantwoordelijkheid voor de persoon en zijn vermogen wordt opgedragen. Een toezien curator moet erop toezien dat de curator zijn werk goed verricht. Beschermingsbewind is een minder verstrekende maatregel. Beschermingsbewind heeft alleen betrekking op het geld en goed van iemand met een verstandelijke handi-

cap. Dit kan belangrijk zijn indien een kindsdeel geërfd wordt. Sinds 1995 is ook mentorschap mogelijk. Dan wordt alleen dat uit handen genomen wat strikt noodzakelijk is. Een goede verstandhouding tussen de mentor en de persoon met een verstandelijke handicap is uiteraard vereist.

Gebed

Het zal duidelijk geworden zijn dat er heel wat verwerkt moet worden door mensen die een verstandelijke handicap hebben alsook door hun ouders. Wat kunnen er veel vragen door hen heen gaan. Hoeveel zorgen kunnen er niet zijn in het hart. Gebed is noodzakelijk. Gebed voor hen die elders wonen en verzorgd worden. Gebed voor en door ouders die het moeilijk hebben. Indien het mogelijk is gebed door hen die opgenomen zijn. Gebed voor hen die bij een uithuisplaatsing gaan zorgen voor het gehandicapte kind. Gebed of zij wijsheid, liefde en kracht mogen ontvangen om hun zware maar toch ook mooie taak te verrichten. Gebed voor curator of mentor, die bepaalde beslissingen moeten nemen. Alles mag aan de Heere worden voorgelegd. De Geest der genade en der gebeden ontlokke bovenal het gebed aan het hart tot uitbreiding van het Koninkrijk Gods onder hen die meer zorg, liefde en aandacht nodig hebben dan anderen. Er stijgt ook gebed op bewaard te mogen worden bij de normen van Gods Woord. Dit alles overziende mag de smeking wel zijn: Heere, leer ons bidden.

Ds. A. Van Heteren.

2. Geschiedenis

Voor de volledigheid willen we eerst even wat historische gegevens kort naar voren brengen. Dit is voor het onderwerp van de zekerheid van het geloof niet onbelangrijk.

Als we het over de Erskines hebben, bedoelen we de broers, Ralph en Ebenezer. Ebenezer was de oudste van de twee. Hij werd in 1680 geboren. Ralph in 1685. Ebenezer heeft twee gemeentes gediend, Poartmoak en Stirling, en Ralph heeft jarenlang in Dunfermline gestaan. Ze zijn dus predikant geweest in de eerste helft van de achttiende eeuw. In deze jaren is er in de Schotse kerk een heftig conflict geweest, dat bekend staat onder de Marrow-controversy. Ook de gebroeders Erskine hebben in dit conflict een duidelijk standpunt ingenomen. Samen met onder andere Thomas Boston. We kunnen hier uiteraard niet dat conflict uitvoerig bespreken, maar een paar dingen zullen we toch naar voren moeten halen.

Dit conflict ontstond naar aanleiding van een boek van waarschijnlijk Edward Fisher. Het draagt de titel: *The Marrow of Modern Divinity*. Nu wordt met de modern divinity, de nieuwe theologie van de Reformatie bedoeld. Het gaat dus om het merg van de gereformeerde theologie. Het merg van de gereformeerde theologie is voor Fisher het juist verstaan van het verbond der werken en het verbond der genade. Het gaat dan voornamelijk om de rechte verhouding tussen Wet en Evangelie. Dit kleine boekje dat in de vorm van een samenspraak is geschreven, verdedigt met alle nadruk de leer van de rechtvaardiging van de goddeloze door het geloof in Christus alleen. Uit de werken der wet zal geen vlees gerechtvaardigd worden voor God.

Toen dit boek aan het begin van de achttiende eeuw weer herontdekt werd (het was reeds geschreven in 1645), werd dit boek het middelpunt van het conflict. Er was in de tijd van de Erskines een tendens in de prediking die men als neonomianisme kan kenschetsen. Allerlei voorbereidende werkzaamheden en geschiktheden werden als voorwaarden gesteld alvorens een zondaar de toevlucht tot Christus mocht nemen. Het gevolg was een moraliserende prediking. Goede werken en levensverbetering zijn nodig om door God te worden aangenomen in genade. Wanneer een predikant leerde dat een goddeloze gerechtvaardigd werd door het geloof alleen zonder de werken, was hij al

De zekerheid van het geloof bij de Erskines (1)

1. Onderwerp

De Erskines zijn ook in ons land heel bekend geworden door de vele geschriften die van hen zijn uitgegeven in onze taal.

De geschriften die wij van deze mannen uit Schotland hebben, zijn de neerslag van hun prediking. Hun prediking is in de diepste zin van het woord echte evangeliebediening in betoning van geest en kracht geweest. Wie zich er toe zet om hun preken te lezen en te overdenken, vindt geestelijk voedsel voor hongerige harten en dorstige zielen. Zij waren pastor op de preekstoel. In vele preken komt ook het aspect van

de zekerheid van het geloof aan de orde. De zekerheid van het geloof is altijd weer een onderwerp dat onze aandacht vraagt en ook onze aandacht ten volle waard is. De bedoeling van deze artikelen is om samen van deze door Gods Geest gezalfde predikers te leren voor ons persoonlijk geestelijk leven. Niet minder is dit onderwerp van belang voor ambtsdragers om ook echt geestelijke leiding en geestelijke raad te kunnen geven aan mensen die met deze vragen naar een pastor toekomen.

spoedig een verdacht persoon. Hoe was men zover gekomen? Deze prediking van het neonomianisme was weer een reactie op het antinomianisme. De vertegenwoordigers van deze stroming leren dat een christen vrij is van de wet. Zowel het neonomianisme als het antinomianisme worden door de Marrow-men bestreden. In de bestrijding van het neonomianisme neemt ook de samenhang tussen geloof en zekerheid een belangrijke plaats in. Die samenhang tussen geloof en zekerheid is ook een belangrijk thema in het boek van Fisher. Ds. C. Harinck schrijft over deze kwestie in zijn boek *Om het hart van het Evangelie* (Houten, 1994): De heilszekerheid krijgt in het boek *The Marrow of Modern Divinity* eveneens veel aandacht. De zekerheid van het heil werd ondermijnd doordat men het verkrijgen van deze zekerheid te veel grondde op de innerlijk genadeblijken in plaats van op de onfeilbare beloften van God. Fisher wilde opnieuw laten zien dat de zekerheid van het heil in Gods genadige belofte is. Hiermee in verband staat de leer van de heiligmaking. Doordat men de geschiktheden om genade te ontvangen zo vooropstelde werd de heiligmaking wettisch. Dit Marrow-conflict zal ertoe bijgedragen hebben dat de verhouding geloof en zekerheid in verschillende preken aan de orde wordt gesteld. Tevens kunnen we uit de prediking van de Erskines opmaken dat er velen waren die worstelden met deze vragen. Meermalen voeren de Erskines in hun preken zo'n vragende en zoekende ziel sprekend in om hem vervolgens pastorale leiding te geven vanuit de Schriften.

We hebben ook een preek van Ebenezer die dit onderwerp uitgebreid behandelt. Niet zo heel lang geleden is dit geschrift opnieuw in het Nederlands uitgegeven. Deze preek staat ook in de serie "Al de werken". Verder hebben we uiteraard de bekende studie van dr. P.H. van Harten, "de prediking van Ebenezer en Ralph Erskine, Evangelieverkondiging in het spanningsveld van verkiezing en belofte".

Ds. H. Polinder.

Boekbesprekingen

Ds. C. Den Boer, **2 Korinthe 1-6, deel 1**, 241 blz., f 34,90, Uitgeverij Kok Voorhoeve-Kampen.

Dit eerste deel over de tweede brief van de apostel Paulus aan de gemeente van Korinthe is voorzien van kanteekeningen, voetnoten en tekstverwijzingen. Na ieder hoofdstuk zijn gespreksvragen opgenomen. Ook dit deel is zodoende geschikt voor persoonlijke bijbelstudie en voor gebruik op verenigingen. Bij 2 Cor. 6:14 "Trekt niet een ander juk aan met de ongelovigen; want wat heeft de gerechtigheid gemeen met de ongerechtigheid, en wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis?" lezen we op blz. 233 "Deze waarschuwing is ook van toepassing op het aangaan van huwelijksverbintenissen. En uiteraard kan dan niet bedoeld zijn, dat twee huwelijkspartners die niet van hetzelfde ras of van dezelfde sociale en intellectuele stand zijn, geen goed span kunnen vormen. Maar wel is het zo, dat een huwelijk tussen twee mensen van wie de een gelovig en de ander niet gelovig is, meestal heel wat problemen oplevert. Zeker, zo'n huwelijk behoeft niet altijd op een fiasco uit te lopen. Zelfs kan de gelovige huwelijkspartner wel tot een eeuwige zegen worden voor de ongelovige partner. Maar toch bevestigt de praktijk, dat een huwelijk van een christen en een niet-christen nogal eens leidt tot degeneratie van de christelijke identiteit of op zijn best tot een christendom van compromissen. Een huwelijk is in elk geval zeker niet primair bedoeld als middel van evangelisatie."

C.L.M. van Noort, **De stoel van Peter is leeg**. Tekeningen: Marianne Witvliet, 61 blz., f 19,95, Uitgeverij J.J. Groen en Zoon-Leiden.

Ziekte en overlijden van het jongste kind uit een gezin wordt beschreven. Dit grijpt diep in in het leven van ouders en kinderen. Dit tweede deeltje uit de serie *Kind en rouwverwerking* is bestemd voor de leeftijd van 7-10 jaar. Het is zeker geschikt kinderen van deze leeftijd met de werkelijkheid van ziekte en sterven te confronteren. Treffend wordt beschreven welke gevoelens en emoties er dan bij ouders en kinderen optreden tijdens ernstige ziekte, sterven, begrafenissen en de tijd die daarop volgt. Ook wordt terecht gesteld (blz. 50) dat een nieuw hart

noodzakelijk is zal het wel zijn voor de eeuwigheid.

Halgrímur, **In de schaduw van Uw kruis**, 54 blz., f 19,95, uitgeverij J.J. Groen en Zoon-Leiden.

Inhoudsvolle passiegedichten van de bekende IJslandse predikant uit de 17e eeuw over Christus in de hof en de zeven kruiswoorden (vertaald door W. van Herpen en J. Klein). Achterin is een korte levensbeschrijving opgenomen.

Extra oproep voor hulp
Aardbeving teisterde Yunnan provincie in Zuid-China

Huisgemeenten in de Yunnan provincie zijn bijzonder zwaar getroffen door de recente aardbeving.

85% van alle huizen zijn verwoest in het rampgebied.

25 schuurkerken van de Miao, Yi en Lisu christenen ingestort.

56 personen gedood onder het puin, waarvan 11 christenen van de huisgemeenten en de vrouw van een Evangelist.

Gebrek aan medische hulp, huisvesting, dekens, enz. geeft extra zorg in de kou.

Zenden van artikelen is niet mogelijk. Wel dringend financiële steun nodig.

Lisu, Miao en Yi christenen spannen zich in "noodhulp" te geven. Zij zijn arm, bidden en hopen op hulp van medechristenen.

Wilt u z.v.p. ook helpen?

Postgiro 31 555 32
Stichting
"Bonisa"-zending

Secretariaat: Schoolstraat 17, 2161 HB Lisse of op rek. 33.65.54.613 van de Rabobank te Lisse, i.n.v. Stichting BONISA-zending.
Gironn. van de Rabobank 163525.

Informatie
kunt u aanvragen bij dhr. T. Schultink, tel. 0527-615063, Donastraat 5, 8303 WL Emmeloord

NEDERLANDSE VERENIGING TOT BEVORDERING VAN DE ZONDAGSRUST EN DE ZONDAGSHEILIGING

Fred. v.d. Paltshof 15 - 3911 LA Rhenen - Tel. 0317-614398 - Fax 0317-616044

Informatie-\Voorlichtingsavond

op D.V. vrijdag 19 april a.s. in het Herv. Verenigingsgebouw, Raadhuisplein 8 te
Hazerswoude Dorp.
Aanvang 19.30 uur.

Spreker: Dhr. E. de Groot, voorzitter van de Vereniging

Er wordt gelegenheid gegeven tot het stellen van vragen.

Iedereen hartelijk welkom!

Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer (B.K.G.M.)

Reeds velen maakten gebruik van de bemiddeling voor Kraam- en/of Gezinszorg.

Heeft u Kraam- of Gezinszorg nodig en u bezit geen TV, bel dan gerust.

Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer

Telefoon 0294-231145, mevr. J. Meijer.

Stichting Schuilplaats Veenendaal maatschappelijk werkende m/v

voor 20 uur per week

voor uitbreiding van het project Diaconaal Maatschappelijk Werk in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden met als standplaats Sliedrecht. Dit project is een samenwerking van de diaconieën uit deze regio en Stichting Schuilplaats.

De gedachten gaan uit naar een collega met afgeronde H.B.O.-opleiding Maatschappelijk Werk en enige werkervaring. Van de nieuwe collega wordt verwacht dat hij of zij meelevend lid is van één van de reformatorische kerken. De kandidaat zal het een uitdaging moeten vinden om mee te werken aan de opbouw van dit diaconale project voor maatschappelijke dienstverlening dat dit jaar in deze regio is gestart. Hij of zij kan zelfstandig werken, is flexibel inzetbaar en woonachtig in genoemde regio. De werkbegeleiding wordt door de Stichting Schuilplaats verzorgd.

Taken:

- begeleiden, adviseren en informeren van cliënten.
- meewerken aan de 24 uren bereikbaarheidsdienst.
- participeren in overlegsituaties.

Inlichtingen over deze functie zijn telefonisch verkrijgbaar bij de leidinggevend maatschappelijk werkende de heer P.M.G.P. Bos. Tel. 0318-526123 op werkdagen tussen 8.30-10.00 uur.

Uw schriftelijke sollicitatie kunt u, vóór 12 april, richten aan het bestuur van Stichting Schuilplaats, Postbus 7, 3900 AA Veenendaal.

Stichting Schuilplaats is een landelijk werkende reformatorische hulpverleningsorganisatie. Zij verleent hulp bij psycho-sociale en medisch ethische vragen en moeilijkheden. In samenwerking met de NPV is het landelijk steunpunt voor christelijke vrijwillige thuiszorg opgericht. Tevens verzorgt de Stichting voorlichting op genoemde terreinen en participeert in het Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut, centrum voor medische ethiek. Via de S.O.S. dienst, waaraan 11 artsen meewerken, is de Stichting 24 uur per dag bereikbaar.

Plaats uw

*familieberichten in Bewaar
het Pand*

- Wij verzorgen begravenissen in elke woonplaats op de Veluwe en in Flevoland
- Opbaring zowel thuis als in elk gewenst rouwcentrum
- Ongeacht bij welk begrafenisfonds men (eventueel) is aangesloten
- Dag en nacht bereikbaar
- Geen crematies

Begraafplaats Vos

Het Drie 32
3888 KE Uddel
Telefoon 0577-401689

VOOR BIJBELS
IN STATENVERTALING

Zakbijbels met zilveren en gouden slot

Een heel bijzonder geschenk voor bijzondere gelegenheden. Aan deze zakbijbels met zilveren sloten is veel zorg besteed.
Formaat 8,6 x 12,4 cm. Met Psalmen, Catechismus en Formulieren.

D32z	in zwartlederen band	f 365,00
D34z	idem, met duimgrepen	f 397,50
D32az	in antiek-bruine lederen band	f 435,00
D34az	idem, met duimgrepen	f 472,50
Zakbijbels met gouden slot vanaf		f 872,50

Folder op aanvraag beschikbaar.
Ook verkrijgbaar in de boekhandel.

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING
Postbus 168, 4140 AD Leerdam, tel. 0345-610155